

РИНОК РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ ЗА 2012 РІК

Протягом 2006-2008 рр. український ринок роздрібної торгівлі демонстрував високі темпи росту, що було обумовлено низькою насиченістю ринку й підвищенням купівельної спроможності населення (у т. ч. за рахунок активного розвитку споживчого кредитування).

У 2009 році економічна ситуація характеризувалась рецесією у базових галузях, що в свою чергу негативно впливало на ринок роздрібної торгівлі України. Так, спостерігалось істотне скорочення обсягів роздрібного кредитування населення, зниження купівельної спроможності, нестабільність попиту на основні групи товарів продовольчого й непродовольчого сегментів. При цьому непродовольчий ритейл виявився найбільш чутливим до скорочення попиту, тому що реалізація більше ніж 60% продукції здійснювалася через програми споживчого кредитування (переважно побутова техніка, легкові автомобілі тощо).

Протягом 2010-2012 рр. спостерігалось уповільнення темпів скорочення обсягів роздрібного товарообігу в Україні з наступним ростом даного показника відносно 2009 року (Рисунок 1.1). Позитивна динаміка була частково зумовлена відновленням ділової та споживчої активності; високими інфляційними очікуваннями населення; збільшенням питомої ваги витрат на товари та послуги у загальній структурі витрат домогосподарств (до 80%); низькою порівняльною базою 2008-2009 рр.

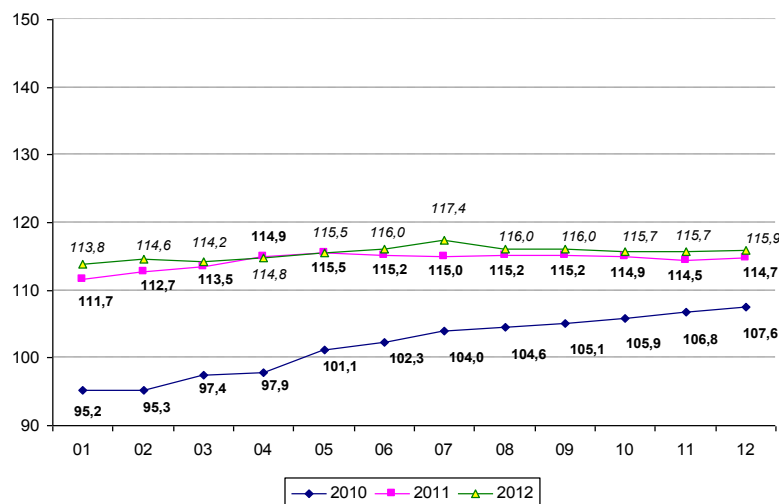

Рисунок 1.1. Темпи зростання (скорочення) обороту роздрібної торгівлі в Україні (кумулятивно, у % до відповідного періоду попереднього року)

Джерело: Державна служба статистики України

За підсумками 2012 року зростання обсягів обороту роздрібної торгівлі в Україні становило 15,9% (у грошовому вимірі товарообіг збільшився до 804,3 млрд. грн.).

Необхідно зазначити, що збільшенню товарообігу у 2012 році також сприяли наступні фактори: зростання реальної заробітної плати населення (індекс росту реальної заробітної плати за січень-грудень 2012 року склав 114,7% у порівнянні з 2011 роком); високі інфляційні очікування населення (у т.ч. за рахунок запланованого урядом введення додаткового мита на окремі види імпортової продукції); проведення Євро-2012 та інші чинники. Інформацію про обсяги товарообороту підприємств України за 2012 рік наведено у Таблиці 1.1.

Таблиця 1.1. Обсяг роздрібного товарообороту підприємств України за 2012 рік

Регіон	Роздрібний товарооборот за 2012 рік., млн. грн.	Темпи зростання товарообороту (у порівняних цінах), %	
		2012 рік до 2011 року	довідково: 2011 рік до 2010 року
Україна	404 862,6	113,7	113,7
Автономна Республіка Крим	16 937,1	124,5	115,9
Вінницька	8 418,6	113,4	118,0
Волинська	7 103,0	116,4	112,7
Дніпропетровська	35 362,8	114,3	109,3
Донецька	37 757,2	117,7	113,7
Житомирська	7 231,8	109,3	114,5
Закарпатська	8 027,9	106,4	109,4
Запорізька	16 268,0	119,6	110,1
Івано-Франківська	7 059,5	106,7	116,0
Київська	19 473,0	114,0	124,8
Кіровоградська	6 272,6	114,0	108,5
Луганська	14 194,4	123,5	111,0
Львівська	19 695,1	103,9	107,8
Миколаївська	8 372,7	113,4	115,7
Одеська	26 496,8	114,0	114,0
Полтавська	10 394,1	114,0	113,1
Рівненська	6 230,1	109,3	110,7
Сумська	5 835,4	113,7	116,0
Тернопільська	5 145,4	106,9	108,6
Харківська	26 015,9	111,7	112,2
Херсонська	7 358,1	112,6	106,5
Хмельницька	7 438,2	109,5	115,0
Черкаська	8 070,8	111,1	117,2
Чернівецька	5 177,5	102,1	108,1
Чернігівська	6 308,9	112,0	110,9
м. Київ	73 004,8	112,9	116,7
м. Севастополь	5 212,9	125,4	117,7

Джерело: Державна служба статистики України

Незважаючи на позитивну динаміку обсягів роздрібного товарообігу, економічна активність підприємств залишається на рівні нижчому, ніж у докризовий період. Необхідно зазначити, що на сьогодні профільними Міністерством і комітетами продовжується розробка законопроекту №9443 «Про внутрішню торгівлю», метою якого є створення базових умов для підтримки стабільної цінової політики всередині країни, а також оптимізація й врегулювання правових взаємовідносин всіх учасників сфери роздрібної торгівлі в Україні. У жовтні 2011 року даний законопроект був у цілому схвалений КМУ та зареєстрований у ВРУ, у I кварталі 2012 року планувався його розгляд у I читанні, але у грудні 2012 року законопроект був відкликаний для подальшого доопрацювання, а також залучення до обговорення законопроекту представників бізнесу та громадськості.

На думку рейтингового агентства «Кредит-Рейтинг» законопроект у ряді позицій носить рамковий характер. Реалізація деяких прописаних норм може привести до скорочення обсягів реалізації продукції, робіт, послуг, оскільки в законопроекті висунуто вимоги, яким на сьогодні відповідають не всі суб'єкти господарювання. Серед таких норм можна виділити: наявність професійної освіти працівників торгівлі; норми стосовно площі торговельної площадки; наявність у деяких випадках складських приміщень; необхідність укладання договорів оренди земельних ділянок для нестационарних об'єктів торгівлі тощо. Крім того, стримуючим фактором розвитку

ринку може стати передбачене законопроектом закріплення широкого переліку контрольних повноважень органів виконавчої влади з проведення перевірок підприємств.

При цьому законопроект має ряд позитивних моментів. У разі його прийняття закон може сприяти збільшенню в Україні частки цивілізованої мережевої торгівлі, росту ринкової конкуренції серед постачальників. Крім того, законопроектом передбачається чітка диверсифікація вимог до суб'єктів підприємницької діяльності відносно оформлення дозвільної документації.

Ринок роздрібно́ї торгівлі

Вітчизняний ринок роздрібно́ї торгівлі протягом 2010-2012 рр. ставав більш концентрованим, у результаті чого поступово збільшувалась питома вага операторів найбільших роздрібних мереж. Організована торгівля (у т.ч. мережева торгівля) займає близько 55-60% ринку роздрібно́ї торгівлі України, ринки – відповідно 40-45%. На сучасному етапі розвитку ринку спостерігається перехід операторів на нові формати організації торгівлі, а також якісний ріст галузі (удосконалення та збільшення спектру послуг, сервісів, орієнтованих на попит споживачів). При цьому частка національних операторів на ринку цивілізованої мережевої торгівлі України залишається досить низькою - близько 25%. Для порівняння, чотири найбільші мережі Великобританії контролюють близько 80% внутрішнього ринку, у Німеччині на 5 мереж доводиться 65%, у Франції на 5 операторів - 85%.

На сьогодні на українському ринку організованої роздрібно́ї торгівлі домінують мережі українських операторів, але також присутні закордонні мережі. Серед іноземних компаній на ринку представлено: «Metro Cash&Carry» (Німеччина), «Billa» (Австрія), «Auchan», «Novus» та інші. Серед національних продовольчих роздрібних мереж можна виділити: ГК «Фоззі» (мережі «Сільпо», «Фора», «FOZZY Cash&Carry»); АТБ-маркет (супермаркети й магазини «біля дому»), ГК «Фуршет» (супермаркети «Фуршет»); ГК «Велика кишеня» (супермаркети «Велика кишеня», магазини «біля дому» «Просто маркет»); «ЕКО» (супермаркети «Еко-Маркет») тощо.

У сегменті побутової техніки й електроніки найбільшими операторами є: ГК «Фокстрот», «Ельдорадо», «COMFY», «Технополіс». У сегменті цифрової техніки зберігають свої ринкові позиції такі мережі як «Diawest», «Mojo», «Protoria»; у сегменті мобільного зв'язку – «Алло», «Ringoo»; у сегменті косметики та побутової хімії – «Watsons», «Єва» та інші компанії.

Крім того, в Україні розвивається сегмент торгівлі будівельними матеріалами, найбільшими операторами залишаються «Епіцентр» і «Нова лінія», у 2010 році на українському ринку почала працювати німецька компанія «Praktiker AG», яка володіє другою за величиною мережею будівельних супермаркетів у Німеччині. У сегменті непродовольчого ритейлу польський оператор «Restan» (продаж одягу) планує виходити на український ринок у 2013 році. Крім того, у сегменті «HoReCa» іноземні компанії «Subway» (американська мережа фаст-фудів), «Burger King» та KFC (що відносяться до найбільших світових мереж швидкого харчування) також мають наміри виходити на український ринок.

У 2011-2012 рр. на ринку роздрібно́ї торгівлі припинили свою діяльність такі ритейлери як «МегаМакс», «Rainford», «Евросеть».

Протягом 2011-2012 рр. в асортиментній політиці операторів ринку спостерігалися тенденції до збільшення продажів товарів низького і середнього цінових сегментів, продукції українського виробництва, а також скорочення в товарних портфелях питомої ваги продукції з нестабільним попитом. Крім того, слід зазначити, що національні ритейлери поступово збільшували обсяги продажів продукції «private label». Як правило, ціни на товари власного виробництва в середньому на 15% нижче аналогів, при цьому питома вага продукції «private label» у загальному асортименті національних мереж залишається значно нижчою, ніж у європейських операторів.

У 2012 році на ринку організованої роздрібно́ї торгівлі України спостерігалось збереження позицій найбільших ритейлерів (зокрема у сфері торгівлі продовольчими товарами). Основні зусилля операторів були спрямовані на утримання ринкових позицій, оптимізацію структури існуючих торговельних мереж і реалізацію планів по незначному розширенню власних мереж, причому відкриття нових магазинів здійснювалось переважно на орендованих площах.

Потенційним конкурентами національних ритейлерів України у найближчій перспективі можуть стати мережа оптових ринків сільськогосподарської продукції, яка на сьогодні активно

розвивається за підтримки українського Уряду. Метою функціонування оптових ринків є створення національної мережі перерозподілу сільськогосподарської продукції, підтримання балансу попиту та пропозиції, запобігання зростанню цін на продовольчу продукцію.

У 2011 році в Україні було відкрито п'ять оптових сільськогосподарських ринків. За даними Міністерства аграрної політики та продовольства України у 2012 році було відкрито оптовий ринок «Гектар» у Одесі; оптовий ринок у Херсоні (ринок розташований у райцентрі Гола Пристань на площі 26 га); у Маріуполі у Жовтневому районі було введено в експлуатацію I чергу ринку «Азовський». Крім того у найближчих планах Міністерства відкриття оптових ринків у Харкові, Дніпропетровську та Запоріжжі. На сьогодні найбільшими діючими оптовими ринками в Україні є львівський ринок «Шувар», «Столичний» у Києві та ринок «Господар» у Донецьку.

Незважаючи на відносно позитивну динаміку, яка спостерігається у галузі, більшість потенційних інвесторів зайняли вичікувальну позицію щодо входження на роздрібний ринок України. Це пов'язано зі збереженням високих внутрішніх і зовнішніх ризиків, що, у свою чергу, впливає на зниження привабливості українського ринку в цілому. У міжнародному рейтингу 2012 року, складеному компанією «А.Т. Kearney», Україна вже третій рік поспіль не входить до списку тридцяти найбільш перспективних країн з розвитку сектора роздрібної торгівлі. У ТОП-5 країн увійшли відразу три країни БРІК – Бразилія, Індія, Китай, а також Чилі та Уругвай.

У сфері М&А (Mergers & Acquisitions – злиття та поглинання) на українському ринку активність інвесторів залишається також на низькому рівні, відзначаються поодинокі угоди з придбання профільних активів.

У 2012 році суттєвий вплив на розвиток роздрібної торгівлі продовжувала чинити нестабільність на фінансовому ринку України. Через поглиблення боргової кризи Єврозони та складну ситуацію на зовнішніх ринках запозичень вітчизняні банки були змушені скорочувати кредитування корпоративного сектору.

Необхідність погашення банківських кредитів в умовах дефіциту оборотних ресурсів, а також низькі темпи відновлення купівельної спроможності змусили операторів, постачальників, а також орендодавців переглянути умови співробітництва, у тому числі за рахунок зменшення строків розстрочки оплати поставленої продукції та переходу від фіксованих до плаваючих орендних ставок.

Вищезазначені фактори сприяли частковому переходу виробників і постачальників продукції на інші канали збуту продукції (дискаунтери, «мінідискаунтери» «магазини біля дому», лінійна роздрібна торгівля, традиційні ринки, «виїзна торгівля» тощо). Низка підприємств-виробників активізували роботу зі створення мереж власних (фірмових) магазинів або розширення існуючих.

Ще одним з важливих трендів, які спостерігались на ринку роздрібної торгівлі у 2012 році, було переміщення суттєвої кількості споживачів з традиційної «офф-лайн» торгівлі до «он-лайн» каналів придбання товарів та послуг.

Цього року зусилля національних операторів ринку роздрібної торгівлі будуть спрямовані на оптимізацію перш за все вже існуючих торговельних мереж, підвищення рівня їх ефективності та прибутковості, також зусилля будуть спрямовані на зниження вартості позикових ресурсів.

За підсумками 2012 року внутрішнє споживання було однією з основних складових росту економіки країни в цілому. У 2013 році агентство очікує позитивної динаміки роздрібного товарообороту, а також подальшого посилення конкуренції на ринку. При цьому зростання ринку може бути дещо меншим, ніж у 2012 році, причиною чого є:

- можливе прискорення інфляційних процесів;
- погіршення ситуації з соціальними виплатами та виплатою заробітної плати працівникам бюджетної сфери (враховуючи відповідні показники прийнятого Державного бюджету на 2013 рік);
- наявність високої порівняльної бази тощо.

Досить гострими у 2013 році залишатимуться проблеми, пов'язані з:

- нестабільним попитом на продукцію українського виробництва на зовнішніх ринках;

- застосуванням протекціоністських заходів країнами, які імпортують українську продукцію, для захисту внутрішніх ринків;
- обмеженим доступом до кредитних ресурсів, необхідних для розвитку підприємств роздрібною торгівлі;
- суттєвим дефіцитом якісних торговельних площ в Україні тощо.

Огляд підготував:**Олексій ЧОРНОРОТОВ**, начальник відділу корпоративних рейтингів агентства «Кредит-Рейтинг»

Наведені в документі думки висловлені з урахуванням ситуації на дату виходу матеріалу. Компанія залишає за собою право вносити або не вносити в цей матеріал зміни без попереднього повідомлення. Документ носить виключно ознайомлювальний характер; він не є пропозицією або порадою з купівлі або продажу цінних паперів і не повинен розглядатися як рекомендація подібного роду дій. Приведена інформація і думки складені на основі публічних джерел, які визнані надійними, проте за достовірність наданої інформації ТОВ "Кредит-Рейтинг" відповідальності не несе. Зважаючи на вищесказане, не слід покладатися виключно на зміст цього документу замість проведення незалежного аналізу. Компанія та її співробітники не несуть відповідальності за використання цієї інформації, за прямий або непрямий збиток, що настав внаслідок використання цієї інформації, а також за її достовірність.

Поширення, копіювання і зміна матеріалів Компанії не допускається без отримання попередньої письмової згоди Компанії. Додаткова інформація надається на підставі запиту.

© 2013 ТОВ «Кредит-Рейтинг». Усі права захищено.